

VAATIVAA POLITIIKKA

”Vasemmistoliitto vaatii, että tieteen rahoitus turvataan ensi vuoden budjetissa täysimääräisesti.” Näin stoalaisen tyyneesti tai bolsevistisen rauhallisesti aloitti twiittinsä opetusministeri Li Andersson hallituksen budjettiriihen alla.

Tieteen rahoitus on kestopuheenaihe yhteiskunnallisessa keskustelussa. Yleistäen: ennen vaaleja kaikki vakavasti otettavat puolueet ovat lisäämässä rahaa tieteelle, ja vaalien jälkeen kaikki hallitukset ovat leikkaamassa tieteen rahoitusta.

Voisi luulla puolueiden yhteisen tahtotilan johdettavan siihen, että lupaus pannaan toteen, onpa hallituspohja mikä tahansa. Käytännössä yhtälö on monimutkaisempi. Kaikki valta ei näyttäisikään olevan demokraattisesti valituilla vallanpitäjillä.

Ylin päätäntävalta demokratiassa kuuluuikin perustuslakimme salaisen lisäpöytäkirjan mukaan – taloudelle. Taloutta edustavat järjestelmässämme milloin markkina, milloin kansainvälinen luotoluokittaja, milloin joku valtiovarainministeriön raimosailas.

Talous on vaativa taho. Sen sanansaattajat, nuo ankarat rahajumalan lähetyssaarnaajat, vaativat kaikenlaista: verotuksen keventämistä, velanoton lopettamista, paikallista sopimista, tehokkuutta, leikkauksia, tervehdyttämistä, järeitä toimenpiteitä.

Talouden vaatimukset eivät aina ole erityisen vaatimattomia. Tiede sen sijaan näyttää monesti melko vaatimattomana. Kyllähän akatemia aina silloin tällöin varovaisesti yskäisten avaa ääntään ja esittää kanoja toivomuksia ynnä näkökulmiaan huolellisesti argumentoiden, mutta varsinaisina ultimaatumeina näitä sivistyneitä diskuteerausyrityksiä ei voi pitää.

On paikallaan miettiä, onko vaatiminen ylipäättään sellainen verbaalinen teko, jolla todella pyri-

tään, saati päästään, toivottuun lopputulokseen. Usein vaatiminen näyttää kielipelinä, jonka tarkoitus on osoittaa äänestäjille, että ”kyllä, me olemme nyt aidosti huolissamme tästä tilanteesta ja tulemme ihan varmasti polkemaan jalkaa kiukuisesti salongin lattiaan, kun asiasta seuraavan kerran päätetään”.

Erytisen ontolta vaatiminen vaikuttaa, kun vaatija vaatii jotain itseltään tai hallitukselta, jossa hän itse on tekemässä päätöksiä. Kun ministeri vaatii hallitukselta toimia tieteen aseman turvaamiseksi, sopinee ihmetellä. Kun toinen ministeri vaatii valtiolta riittävien ilmastotoimien käyttöönottoa, sopinee ihmetellä. Kun kolmas ministeri vaatii yhteiskunnan avaamista, sopinee ihmetellä.

Poliitikot eivät toden totta ole vaatimattomia. Pikemminkin poliitikot vaikuttavat vaateliailta, yhtä ja toista vaativilta. Kansalaisilta puolestaan vaatii paljon ymmärtää, mikä vaatimusten merkitys oikein on. Jatkuva mihinkään johtamaton vaatiminen saa yksittäiset vaatimukset näyttämään – vaatimattomilta.

Joskus sitä kaipaisi poliitikoilta vaatimusten asemesta vanhoja kunnan lupauksia. Ah, kuinka elähdyttävää olisikaan lukea ministerin twiitti: ”Lupaam ja vannon kautta kiven ja kannon, että tieteen rahoitus turvataan ensi vuoden budjetissa täysimääräisesti.” Lupaaminen palauttaisi politiikkaan ryhdin. Ja vaatisi vastuunottoa.

VESA HEIKKINEN

Kirjoittaja on suomen kielen dosentti ja tietokirjailija.

Twitter: @tosentti